

Petr Nohel, Výuka církevního práva na teologických a právnických fakultách v Českých zemích v letech 1918–1989

Nakladatelství Karolinum, Praha 2019, 158 s., ISBN 978-80-246-4148-5

Recenzovaná kniha genealoga a teologa Petra Nohela si klade za cíl zmapovat veškerou výuku církevněprávních předmětů na teologických a právnických fakultách od roku 1918 do roku 1989 s přesahem do pozdějšího období. Kniha je rozčleněna celkově do deseti kapitol.

Knihu otevírá kapitola *Situace církevního školství před rokem 1918*, kde je ve stručnosti podán výklad o církevním právu od 13. století. Je zde také zachycen vývoj ve světle vládních nařízení (např. císařské nařízení č. 157 ř. z. z roku 1850) a také vymezeno názvosloví. Pojem církevní právo zahrnuje kanonické právo, kdežto pojem konfesní právo zastřešuje např. státní právo církevní.

Další kapitola je věnována legislativnímu kontextu a shrnuje právní rámec teologických studií od roku 1918 do roku 1989. Kapitola zachycuje vliv zákonodárství od zákona č. 197/1919 Sb. z. a n., kterým byla zřízena Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká. Meziválečné období uzavírá vyhláška říšského protektora ze dne 17. listopadu 1939 o uzavření českých vysokých škol. České vysoké školy byly uzavřeny až do roku 1945, kdy byl zahájen mimořádný letní semestr. Zákonem č. 122/1945 Sb. byla zrušena pražská německá univerzita. Dalším mezníkem bylo zestátnění veškerého školství zákonem č. 95/1948 Sb. Vysokoškolský zákon č. 58/1950 Sb. ustanovil vyjmutí Bohoslovecké fakulty ze svazku Univerzity Karlovy v Praze a vyjmutí Bohoslovecké fakulty ze svazku Univerzity Palackého v Olomouci. Tyto fakulty byly svěřeny Státnímu úřadu pro věci církevní. Pod tento dozor byly tímž zákonem převedeny: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v Praze, Katolická bohoslovecká fakulta v Bratislavě a Evangelická bohoslovecká fakulta v Bratislavě. Dále byla zákonem dána pravomoc vládě, aby prostřednictvím nařízení výše zmíněné fakulty organizovala, zřizovala, rušila, slučovala, dělila a určovala jejich názvy či měnila jejich sídla. Nařízením vlády č. 112/1950 Sb. o bohosloveckých fakultách bylo veškeré římskokatolické studium soustředěno do Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze (od roku 1953 se sídlem v Lito-měřicích). Na Slovensku bylo studium soustředěno v Římskokatolické cyrilometodějské fakultě v Bratislavě.

Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v Praze se tímž nařízením rozdělila na dvě samostatné fakulty, kterými byly Husova československá bohoslovecká fakulta v Praze a Komenského evangelická bohoslovecká fakulta v Praze; v nich bylo soustředěno veškeré evangelické bohoslovecké studium. Obdobně na Slovensku bylo veškeré evangelické studium bohosloví svedeno do Slovenské evangelické bohoslovecké fakulty v Bratislavě.

Vysokoškolské zákony z roku 1966 a 1980 se studia bohosloví přímo nedotýkají. Další legislativní normy, které upravují a sjednocují vnitřní záležitosti církevních univerzit a fakult jsou církevní proveniencie – apoštolská konstituce Sapiientia Christiana z roku 1979, nařízení Posvátné kongregace pro katolickou výchovu ke správnému provádění apoštolské konstituce Sapiientia Christiana z téhož roku a Codex Iuris Canonici z roku 1983.

Třetí kapitola s názvem *Dějinný kontext* přináší výčet osobností (do roku 1945 i německých), které se podílely na výuce církevního práva na teologických a právnických fakultách.

Čtvrtá kapitola *Výuka církevněprávních předmětů na Univerzitě Karlově* popisuje výuku předmětů církevního práva (např. právo církevní, manželské právo, konfesní právo) nejprve na německé teologické a právnické fakultě v letech 1918 až 1945. Poté se kapitola zabývá výukou na české teologické fakultě v letech 1918 až 1939, kdy byly největšími osobnostmi Alois Soldát a Josef Šíma. Po roce 1945 teologická fakulta organicky navázala na předchozí výuku z doby před uzavřením českých vysokých škol. Výuka církevněprávních předmětů po roce 1948 probíhala pouze na Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakultě, kde byla spojena zejména se jmény několika přednášejících. Vedle již zmíněného Josefa Šímy lze zmínit např. Jaroslava Michala, Miroslava Zedníčka či Jana Jaroše. Výuka na české právnické fakultě je v meziválečném období spojena především se jmény čtyř vyučujících: Kamila Hennera, Antonína Hobzy, Josefa Turečka a Vratislava Buška. Po válce se k výuce na právnické fakultě vrátil nejen prof. Tureček, ale také prof. Bušek. Samostatná výuka církevněprávních předmětů byla od roku 1949 do roku 1990 na všech fakultách přerušena.

Pátá kapitola se zabývá výukou církevněprávních předmětů na Univerzitě Palackého v Olomouci. Teologická fakulta byla součástí olomoucké univerzity od roku 1573. Od roku 1873 působila v Olomouci jako samostatná fakulta, přičemž součástí univerzity se stala až v roce 1946. Po obnově českého vysokého školství byla zahájena také výuka na teologické fakultě, kde byla výuka předmětů církevněprávních spojena s prof. Ludvíkem Matoušů, který přednášel např. dějiny, prameny a literaturu církevního práva katolického. Výuka probíhala do akademického roku 1949/1950.

Šestá kapitola *Výuka církevněprávních předmětů na Masarykově univerzitě v Brně* přináší pohled na výuku na její právnické fakultě, kde se církevněprávním předmětům (např. úvod do církevního práva, prameny církevního práva a manželské právo nebo majetkové právo) vyučovalo od založení univerzity v roce 1919. Po skončení druhé světové války a obnovení brněnské právnické fakulty se vrátila i výuka církevněprávních předmětů, i když nebyla nikdy obnovena v takové struktuře a tematické pestrosti. Po únoru 1948 se výuka zaměřila čistě na světské právo (fakulta byla zrušena v roce 1950 a obnovena v roce 1969).

Provázanost výuky s působením vybraných vyučujících je název sedmé kapitoly. Autor v ní rozděluje přednášející církevněprávních předmětů do několika kategorií dle odborného zaměření. Profesní kanonisté teologických fakult studovali na teologických fakultách a církevnímu právu se věnovali také profesně, např. Jan Jaroš, Josef Kasan, Alois Soldát, Ludvík Matoušů, Miroslav Matoušek, z německých vyučujících to byl Johann Schlenz nebo Adolf Kindermann. Další kategorií jsou profesní kanonisté právnických fakult, kteří studovali na světských právnických fakultách, ale své odborné působení zasvětili církevnímu právu, např. Vratislav Bušek, Kamil Henner, Antonín Hobza, z Němců Heinrich Singer nebo Ludwig Wahrmond. Příležitostní vyučující církevního práva jsou další kategorií. Jedná se o osoby, jejichž profesní zájem byl jiný než církevní právo, např. František Čáda nebo Rudolf Dominik. Poslední kategorií jsou ostatní vyučující, u nichž primární odborné zaměření nelze zjistit, např. Jan Martinů nebo Josef Vacek. Kapitola se stručně zabývá také politickou orientací vyučujících, akademickým postavením a tituly vyučujících.

Osmá kapitola *Legislativní kontext církevněprávní výuky po roce 1989* rozebírá zákonodárství ve vztahu k výuce. Zákon č. 163/1990 Sb. (o bohosloveckých fakultách) z roku 1990 vrací bohoslovecké fakulty zpět do svazků univerzit. Další důležitá ustanovení ve vztahu k českým teologickým fakultám pak přinesl nový vysokoškolský zákon z roku 1998.

Předposlední kapitola *Výuka církevněprávních předmětů od roku 1989* nastiňuje situaci na teologických a právnických fakultách po roce 1989. Bohoslovecká fakulta se navrátila do svazku Univerzity Karlovy pod názvem Katolická teologická fakulta. Výuka církevněprávních předmětů byla obnovena i v Olomouci, a to na znovuobnovené Cyrilometodějské teologické fakultě. V roce 1991 vznikla Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Výuka církevněprávních předmětů byla obnovena také na Právnické fakultě Univerzity Karlovy (např. církevní právo, manželské a procesní právo církví) a na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V roce 1991 vznikla nově také Západočeská univerzita v Plzni. Výuka předmětů s církevněprávním zaměřením probíhá na její Právnické fakultě od roku 1993. Soukromé vysoké školství je zastoupeno Panevropskou vysokou školou, která sídlí v Bratislavě, pobočky však má v Praze, Brně a Ostravě.

Poslední kapitolou jsou strukturované medailonky přednášejících, kde jsou u každé osobnosti zachyceny základní údaje, průběh studia, akademická povolání a zásadní publikační práce. Následuje závěr, cizojazyčné resumé, seznam zkratk a použité prameny a literatura. Nechybí ani rejstřík.

Autor přinesl na základě studia archivních materiálů jednotlivých univerzit a vysokých škol, životopisných materiálů a publikační činnosti kanonistů řadu zajímavých informací ke specifickému tématu, které ještě nebylo komplexně zpracováno. Publikace je vzhledem ke své úzké specializaci vhodná především pro církevní a právní historiky.

Michal Továrek

doi: 10.14712/23365730.2021.25

Martin Franc a kol., Dějiny Akademie múzických umění v Praze Nakladatelství AMU, Praha 2017, 382 s., ISBN 978-80-7331-422-4

Recenzovaná kniha je výstupem interního projektu Akademie múzických umění, v jehož rámci byly v letech 2013–2016 zkoumány dějiny této instituce.¹ Kolektiv autorů² přinesl první syntézu dějin této specifické vysoké školy. Kniha je vedena chronologicky a je rozčleněna do čtyř částí – Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta AMU, Filmová a televizní fakulta AMU, Hudební a taneční fakulta AMU.

Akademie múzických umění byla založena na základě dekretu prezidenta Edvarda Beneše na podzim roku 1945, fakticky ale škola vznikala v průběhu roku 1946. Nová instituce byla silně spojena s dosavadní pražskou konzervatoří. Slavnostní zahájení činnosti nové školy proběhlo v Rudolfinu 23. ledna 1947. Velký zásah do ještě neustálené podoby AMU znamenal únorový převrat v roce 1948. Změny se dotkly také dvou mimořádných osobností, které se mohly stát oporami nového pedagogického sboru – dirigenta Václava Talicha a skladatele Bohuslava Martinů, jenž chvíli uvažoval o návratu z USA, po únoru však nabídku odmítl. Důležité změny zaznamenaly také fakulty (dříve nazývané odbory), ať již v personální, nebo strukturální oblasti. Archivní výzkum však nepotvrdil, že by na

¹ V roce 2017 vyšly v rámci projektu také dějiny AMU ve vyprávěních: Martin Franc – Lenka Krátká (edd.), *Dějiny AMU ve vyprávěních*, Nakladatelství AMU, Praha 2017.

² Martin Franc, Lenka Krátká, Jitka Rauchová, Petr Bednařík.